

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΣΙΟΡΟΚΑΣ

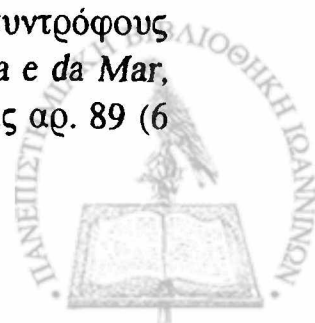
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΣ» ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΟΡΤΟ-ΚΑΓΙΟ

Ο βίος και η πολιτεία των πρωταγωνιστών της Ιστορίας αποτέλεσε πάντοτε θελκτικό —και καρποφόρο— πεδίο έρευνας, καθώς, όπως είναι φυσικό, σ' αυτούς εστιάζονται η προσοχή και το ενδιαφέρον των μεταγενεστέρων, όπως άλλωστε και ο θαυμασμός ή η απέχθειά τους, η ευγνωμοσύνη ή το ανάθεμα. Έπειτα, τα ίχνη που αυτοί άφησαν είναι έντονα, και η Ιστορία θυμάται καλύτερα και ευκολότερα όσους αφήνουν πίσω τους φανερά και πολλά σημάδια. Για τους άλλους, τους περισσότερους, αυτούς που έδωσαν τον ιδρώτα και το αίμα τους να τα διαχειριστούν οι επώνυμοι, συνήθως «εν λευκώ», κοινή μοίρα το σκοτάδι ή, στην καλύτερη περίπτωση, το ημίφως της Ιστορίας.

Τιμώντας τη μνήμη της συναδέλφου Φάνης Μαυροειδή-Πλουμίδα, θεώρησα καλό να αφιερώσω τις λίγες αυτές σελίδες στους συντρόφους του Λάμπρου Κατσώνη, τους «Λαμπρινούς», ανθρώπους πίσω από τα φώτα της Ιστορίας. Σκέφτηκα ότι η ουσιαστική και αθόρυβη προσφορά τους αποτελεί κατάλληλο θέμα στη μνήμη της αλησμόνητης συναδέλφου, επιστήμονος ακούραστης και αθόρυβης. Ακόμη, το αρχειακό υλικό που χρησιμοποιώ εδώ προέρχεται από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, όπου είχαμε εδώ και χρόνια εργαστεί με την αείμνηστη συνάδελφο, φιλοξενούμενοι του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας. Για μένα ήταν τότε η πρώτη φορά που γνώριζα από κοντά τον πακτωλό του Archivio di Stato. Η βοήθεια της Φάνης μού στάθηκε πολύτιμη, καθώς το Αρχείο δεν είχε πολλά μυστικά για κείνη.

*

Καθώς μελετούσα, λοιπόν, την αλληλογραφία των Γενικών Προβλεπτών μετά το 1788 συγκεντρώνοντας υλικό για τις σχέσεις Βενετίας και Αλή πασά, συνάντησα δύο καταλόγους με ονόματα και πληροφορίες για συντρόφους του Κατσώνη. Απόκεινται στη σειρά *Senato-Provveditori da Terra e da Mar*, F.1052. Πρόκειται για τα συνημμένα αριθμ. 8 και 9 της αναφοράς αρ. 89 (6

Ιουνίου 1793, από Κέρκυρα) του γενικού προβλεπτή Angelo Memo προς τον Δόγη. Το συν. αρ. 9 (*Famiglia della Collonella Cazzioni, e suoi Domestici*) είναι γνωστό και έχει ήδη χρησιμοποιηθεί από διαφόρους¹. Το άλλο συνημμένο, το αριθ. 8, έχει δύο φύλλα και περιέχει στοιχεία για 32 άτομα, συντρόφους του Κατσώνη. Οι 32 αυτοί είχαν συλληφθεί από τους Βενετούς στη Ζάκυνθο, στα Κύθηρα και στην Ιθάκη, όπου είχαν καταφύγει μετά την πανωλεθρία της ναυτικής μοίρας του Κατσώνη στο Πόρτο-Κάγιο της Μάνης². Από την αναφορά αρ. 89 του Memo³ πληροφορούμαστε ότι ο πρόξενος της Ρωσίας στην Κέρκυρα Μπενάκης και ο επιτετραμμένος του προξενείου του είχαν δείξει ζωηρό ενδιαφέρον για την τύχη των 32 κρατουμένων. Συγκεκριμένα, είχαν επανειλημμένα ζητήσει από τις βενετικές αρχές να παραδοθούν σ' αυτούς οι κρατούμενοι. Ο Μέρτζιος, ενώ δημοσιεύει σε μετάφραση αποσπάσματα της αναφοράς αρ. 89, όπως είδαμε, περιέργως δεν μνημονεύει καθόλου τα παραπάνω συνημμένα. Και αν σιωπηρά παραλείπει το συν. αρ.9, καθώς το δημοσιεύει αλλού, δεν κάνει καθόλου λόγο για το συν. αρ.8, το οποίο και παραθέτουμε αμέσως παρακάτω.

Ins. No 8
in Disp. No 89

6 Maggio 1793 S.N. Corfù

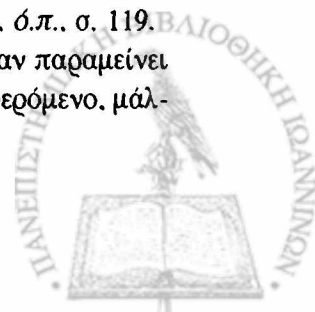
Foglio delle qui sottoscritte Figure, erano al servizio della Squadrillia del Coll(onell)o Cazzioni, e ricercate con due Lettere 25 e 26 Maggio 1793 S.N. dell' Incaricato d' affari del Consolato Russo.

1. Βλ. μετάφραση στα ελληνικά του σχετικού εγγράφου στου Κωνστ. Μέρτζιου, *Νέαι ειδήσεις περί του Λάμπρου Κατσώνη και του Ανδρούτσου*, εν Αθήναις, Ακαδημία Αθηνών (Πραγματεία της Ακαδημίας Αθηνών, τ.23, αρ.3), 1959, σ.101-102. Εδώ το έγγραφο ως συνημμένο αρ. 3 στην υπ' αρ. 81 αναφορά (Κέρκυρα, 10 Μαΐου 1793) του γενικού προβλεπτή προς τον δόγη.

2. Για τη ναυμαχία του Πόρτο-Κάγιο βλ. λεπτομέρειες στου Παναγιώτη Σ. Μαγιάκου, *Ο Λάμπρος Κατσώνης (1752-1804)*, Αθήναι, τύποις Ν. Τιλπέρογλου, 1932, σ. 117-119 και Γεωργίου Τ. Κόλια, *Οι Έλληνες κατά τον ρωσσοτουρκικόν πόλεμον (1787-1792)*, Αθήναι, 1940, σ.90-92. Πρβλ.και Κ. Ν. Σάθα, *Τουρκοκρατούμενη Ελλάς 1453-1821*, Αθήναι, Κ. Καμαρινόπουλος-Θ. Γυφτάκης (φωτομηχ. επανέκδοση), 1962, σ. 559-561. Ως προς το χρόνο διεξαγωγής της ναυμαχίας μάλλον πιθανότερη είναι η άποψη του Μέρτζιου, *ό.π.* σ. 1: 5/16 Ιουνίου 1792. (Ο Σάθας, *ό.π.* την τοποθετεί στις 5-7/17-19 Ιουλίου 1792, ενώ ο Μαγιάκος, *ό.π.* στα τέλη Μαΐου 1792).

3. Βλ. αποσπάσματα της αναφοράς, σε ελληνική μετάφραση, στου Μέρτζιου, *ό.π.* σ. 119.

4. Αναφέρεται ως καπετάνιος ενός από τα 3 πλοίαρχα του Κατσώνη που είχαν παραμείνει στα Κύθηρα: Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 89. Πρέπει να είναι το ίδιο πρόσωπο με τον αναφερόμενο, μάλλον εκ παραδρομής, ως Χριστόδουλο Ντούρο: Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 61.

	No 1	Cristodulo Comitopulo ⁴	da Cefallonia
	» 2	Anastassi Duro ¹	Specie
	» 3	Janni Lonichio (o Salonicchio) ²	Salonicchio
Condannato	» 4	Filippo Conduri	Ceffalonia
	» 5	Sottiri Valsamacchi	Ceffalonia
	» 6	Ambrosio Talassinò ³	Candia
Condannato	» 7	Marco Giuranovich ⁴	Perasto ⁵
	» 8	Nicola Zacco ⁶	Candia
Condannato	» 9	Mistro Posprinza (o Paprenizza).....	Risano ⁷
	» 10	Luca Laso (o Cuzzo Luca) ⁸	Scio
Condannato	» 11	Sime Baraich	Nona ⁹
Condannato	» 12	Antonio Rasine (o Raicich).....	Scardona ¹⁰
Condannato	» 13	Gasparo (o Giacomo) Damianovich	
	» 14	Manuel (o Manoli) Samioti ¹¹	Samo
Condannato	» 15	Nicola Cazzaleva.....	Sfachia
	» 16	Costantin Russo ¹²	Crimea
	» 17	Giorgio Ragiti (o Sevietti) ¹³	Morea
Condannato	» 18	Pietro Balestra	Corfù

1. Και αυτός αναφέρεται ως καπετάνιος ενός άλλου από τα τρία παραπάνω πλοιάρια του Κατσώνη: Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 61. Ο Ντούρος κατόρθωσε να αποδράσει λίγο πριν οι άλλοι 13 σύντροφοί του παραδοθούν στους τούρκους: *Ό.π.*, σ. 119-120.

2. Αναφέρεται ως Καπιτάν Γιάννης Σαλονικιός να υπογράφει, μαζί με άλλους, έγγραφο (Τζίμοβα, 7 Ιουνίου 1792) υπέρ του Γεωργάκη Μαυρομιχάλη: Μαγιάκος, *ό.π.*, σ. 120. Ο Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 81-82, τον αναφέρει: Γιάννης Σαλονικιός του ποτέ Νικολάου εκ Θεσσαλονίκης. Παραδόθηκε στους τούρκους από τις βενετικές αρχές της Κέρκυρας.

3. Αναφέρεται ως Αρχιμανδρίτης, εφημέριος του στολισκου του Κατσώνη: Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 89. Παραδόθηκε κι αυτός στους τούρκους.

4. Το όνομα αυτό, καθώς και των άλλων 4 δαλματών (αρ. 9, 11, 12 και 13) γίνεται εδώ για πρώτη φορά γνωστό.

5. Perast: κέντρο της Δαλματίας προς το εσωτερικό των Στομίων του Κάταρο.

6. Παραδόθηκε στους τούρκους.

7. Risani: πόλη της Ν. Δαλματίας (ο ελληνικός Ρίξων, το ρωμαϊκό Risinium).

8. Αναφέρεται από τον Μέρτζιο, *ό.π.*, σ. 99, μάλλον λανθασμένα, και ως Λουκάς Λούσου. Παραδόθηκε στους τούρκους.

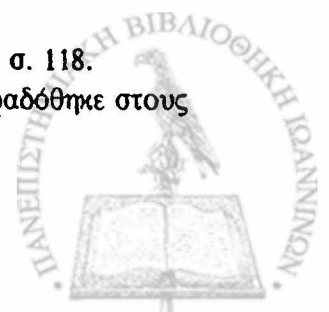
9. Nin (Aenona): πολίχνη των βόρειων δαλματικών ακτών, κοντά στη Ζάρα.

10. Κοντά στο Sebenico: η παλαιά ελληνική πόλη Σκάρδων.

11. Παραδόθηκε κι αυτός στους τούρκους.

12. Αναφέρεται ως Κωνσταντίνος Ρώσος από την Κριμαία: Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 118.

13. Αναφέρεται από τον Μέρτζιο, *ό.π.*, σ. 81-82, ως Γεώργιος Σεβιέτο. Παραδόθηκε στους τούρκους.

Condannato	» 19 Benetto Melato	Nexia
	» 20 Nicolò Mavromicali ¹	Maina
Condannato	» 21 Anastasio Zatta (o Curta)	Zante
	» 22 Nicola Scafida	Micoli ²
	» 23 Costantin Moscopulo	Ceffalonia
	» 24 Anastassi Drotto (o di Demetrio) ³	Jdra
	» 25 Francesco Amici	Corsica
Condannato	» 26 Vassili Moriti (o Mauli)	Ceffalonia
	» 27 Stamati Caramaniti (o Caralami) ⁴	Chiessaria
	» 28 Francesco Geronimo (o Gerolamo Ruffini)	Milano
	» 29 Ganni Pascali (o Gianni Miconiotto) ⁵	Micono
	» 30 Vassili Cambaropulo (o Vangelli Mazzeli) ⁶	Morea
	» 31 Costantin Pano (o Panagin Loniotto)	Zante
	» 32 Michiel Squara (o Michiel Favro)	Trieste

Descrizione degli arrestati al Zante e Condannati

No 4	Filippo Conduri	da Ceffalonia
» 7	Marco Giuranovich	Perasto
» 11	Sime Baraich	Nona

1. Σε αναφορά του βενετού πλοιάρχου B. Trevisan προς τον γενικό προβλεπτή (Ζάκυνθος, 14 Σεπτ. 1792, ν.η.), που δημοσίευσε σε μετάφραση ο Μέρτζιος (ό.π., σ. 81-82), αναφέρεται ως Καπιτάν Νικόλα Μαυρομιχάλης του ποτέ Γιάννη, Μανιάτης. Στο ίδιο έγγραφο ακολουθεί και η καταγραφή των προσωπικών του ειδών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την τύχη του έδειξε ο ρώσος πρόξενος Κερκύρας Μπενάκης (Μέρτζιος, ό.π., σ. 116, όπου επιστολή του Μπενάκη της 15 Ιαν. 1793). Τελικά και ο Μαυρομιχάλης παραδόθηκε στους τούρκους.

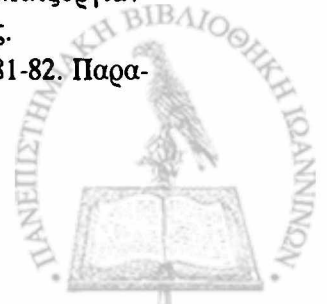
2. Πατρίδα του Σκαφιδά αναφέρεται από τον Μέρτζιο (ό.π., σ. 89), μάλλον ορθά, η Μύκονος. Και αυτός παραδόθηκε στους τούρκους.

3. Αναφέρεται ως Αναστάσιος Δημητρίου εξ Ύδρας: Μέρτζιος, ό.π., σ. 81-82, 99. Το Drotto μάλλον από το Υδριώτης. Παραδόθηκε στους τούρκους.

4. Αναφέρεται ως Σταμάτης Καραμανλής εκ Καισαρείας (Μέρτζιος, ό.π., σ. 81-82) ή ως Σταμάτης Χαραλάμπης (ό.π., σ. 99). Παραδόθηκε κι αυτός στους τούρκους.

5. Αναφέρεται ως καπιτάν Γιάννης Πασχάλης (Μέρτζιος, ό.π., σ. 99) και ως Ματζοργιάννης Πασχάλης Μυκονιάτης (Μαγιάκος, ό.π., σ. 120). Παραδόθηκε στους τούρκους.

6. Ως τόπος καταγωγής του προσδιορίζεται η Τριπολιτσά: Μέρτζιος, ό.π., σ. 81-82. Παραδόθηκε στους τούρκους κι αυτός.

» 12 Antonio Rasine (o Raicich).....	Scardona
» 13 Gasp(a)ro (o Giacomo) Damianovich	
» 15 Nicola Cazzaleva.....	Sfachia
» 18 Pietro Balestra	Corfù
» 19 Benetto Melato	Nexia
» 21 Anastasio Zatta (o Curta).....	Zante
» 26 Vassili Moriti (o Mauli)	Cefferalonia
» 9 Mistro Posprinza (o Paprenizza).....	Risano

Arrestati al Zante e Condannati No 11

Descrizione degli arrestati a Cerigo¹

No 1 Cristodulo Comitopulo	da Cefferalonia
» 2 Anastassi Duro	Specie
» 5 Sottiri Valsamacchi	Cefferalonia
» 6 Ambrosio Talassinò	Candia
» 8 Nicola Zacco	Candia
» 10 Luca Laso (o Cuzzo Luca).....	Scio
» 22 Nicola Scafida	Micoli
» 23 Costantin Moscopulo.....	Cefferalonia

Arrestati a Cerigo No 8

Descrizione degli arrestati al Teachì

No 3 Janni Lonicchio (o Salonicchio).....	Salonicchio
» 14 Manuel (o Manoli) Samiotti	Samo
» 16 Costantin Russo.....	Crimea
» 17 Giorgio Ragiti (o Sevietti).....	Morea
» 20 Nicolò Mavromicali	Maina
» 24 Anastassi Drotto (o Demetrio).....	Jdra
» 25 Francesco Amici.....	Corsica
» 27 Stamati Caramaniti (o Caralami).....	Chiessaria
» 28 Franc. Geronimo (o Gerol. Ruffini) ...	Milano
» 29 Gianni Pascali (o Gianni Miconiotto)	Micono
» 30 Vassili Cambaropulo (o Vangelli Mazzeli)	Morea

1. Κατά τον Μέρτζιο, ό.π., σ. 89, και αυτοί συνελήφθησαν στην Ιθάκη και μετήχθησαν στην Κέρκυρα. Σ' αυτούς προσθέτει και τον Κωνσταντή Πάνου από τη Ζάκυνθο.

- » 31 Costantin Pano (o Panagin Loniotto)¹ Zante
 » 32 Michiel Squara (o Michiel Favro) Trieste

Arrestati al Teachi	No	13
Arrestati a Cerigo	»	8
Arrestati al Zante e condannati	»	11

In tutti No 32

Τα ονόματα των 27 από τους 32 κρατουμένους (πλην δηλ. των Δαλματών) αναφέρονται τμηματικά και σε διάφορες ευκαιρίες στις βενετικές πηγές που δημοσίευσε ο Μέρτζιος. Στα έγγραφα, αντίθετα, που δημοσιεύονται εδώ, έχουμε συγκεντρωμένα και πλήρη τα 32 ονόματα, τον τόπο καταγωγής καθενός και τον τόπο σύλληψης από τις βενετικές αρχές. Πληροφορούμαστε επίσης ότι οι 32 αυτοί άνδρες του Κατσώνη εξακολουθούσαν να βρίσκονται στις βενετικές φυλακές έναν ολόκληρο χρόνο και περισσότερο μετά τα γεγονότα.

Πέρα από την όποια σημασία και αξία μπορεί να έχουν για την ιστορική έρευνα οι πληροφορίες για πρόσωπα που διαδραμάτισαν σημαντικό, αλλά δεύτερο, ρόλο στη διαμόρφωση και την εξέλιξη των γεγονότων, δεν είναι άσκοπο να διατυπωθούν κάποιες σκέψεις και να καταγραφούν ορισμένες διαπιστώσεις.

Και πρώτα πρώτα, ο χρόνος κράτησης των 32 συντρόφων του Κατσώνη. Οι αρμόδιες βενετικές αρχές συχνά εκφράζουν τη δυσφορία τους για τα έξοδα που απαιτούνται για τη στοιχειώδη, έστω, συντήρηση τόσων ανθρώπων². Το βάρος της δαπάνης γινόταν ακόμη πιο αισθητό την εποχή αυτή της πλήρους παρακμής της άλλοτε κραταιάς Γαληνότατης Δημοκρατίας, η οποία διήνυε ασθμαίνοντας τα τελευταία έτη του βίου της. Αλλά περισσότερο περίπλοκο από το οικονομικό ήταν το ζήτημα των πολιτικών ισορροπιών, καθώς Τούρκοι και Ρώσοι ενδιαφέρονταν ζωηρά για τους 32 κρατουμένους³. Τελί-

1. Ο Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 81-82, αντί αυτού αναφέρει κάποιον, μόνο εδώ, Κωνσταντίνο Πόππαφ από το Μοναστήρι.

2. Βλ. π.χ. αναφορές του γεν. προβλεπτή προς τον δόγη, Ζάκυνθος 21 Σεπτ. 1792, ν.η. (Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 78-80) και Κεφαλονιά, 6 Οκτ. 1793 (*ό.π.*, σ. 119-120).

3. Βλ. δημοσιευμένα (στο ιταλικό πρωτότυπο και σε ελληνική μετάφραση) σχετικά επίσημα κείμενα από τον Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, «Συμβολή εις την ιστορίαν του Λάμπρου Κατσώνη (1792) (εξ ενετικής πηγής)». *Αθηνά*, 62(1958) 61-78. Πρβλ. επίσης και Σ.Μ. Θεοτόκη, «Εκ του αρχείου της Βενετίας. Β'. Η εν Βενετία κατασκοπεία κατά του Λάμπρου Κατσώνη», *Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος*, 1924, σ. 348-355.

κά οι βενετικές αρχές, προσπαθώντας να ασκήσουν πολιτική ίσων αποστάσεων, αποφάσισαν να παραδώσουν στους τούρκους 14, όλους οθωμανούς υπηκόους¹, στους ρώσους μόνο έναν που καταγόταν από την Κριμαία, ενώ ανέμεναν οδηγίες για όσους κατάγονταν από βενετοκρατούμενα μέρη ή ήταν άλλων εθνικοτήτων (ιταλοί ή δαλματοί).

Ένα άλλο θέμα, ιδιαίτερα σημαντικό, στοιχειοθετεί ο τόπος καταγωγής των κρατουμένων. Ασφαλώς δεν ήταν μόνο αυτοί οι 32 όσοι πήραν μέρος στις επιχειρήσεις του Κατσώνη. Μάλλον όλοι αυτοί ήταν ναυτικοί και ανήκαν στα πληρώματα των πλοίων και όχι στα αποβατικά σώματα. Δεν γνωρίζουμε, επίσης, πόσα από τα πλοία του Κατσώνη διασώθηκαν μετά το Πόρτο-Κάγιο και πού το καθένα κατευθύνθηκε. Κάποιες απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά δίνουν όσα στοιχεία δημοσίευσε ο Μέρτζιος. Συγκεκριμένα:

1) Τα πλοία που συγκροτούσαν τη ναυτική δύναμη του Κατσώνη στο Πόρτο-Κάγιο ήταν συνολικά 17². 2) Μετά τη ναυμαχία ο ίδιος ο Κατσώνης διέφυγε πάνω σε μία βάρκα με 12 συντρόφους του, ή με λίγους από τους πλέον πιστούς του, και κατευθύνθηκε στα Κύθηρα. Εκεί βρήκε μια μικρή γαλέρα του, που δεν είχε πάρει μέρος στη ναυμαχία, και με το πλοίο αυτό κατευθύνθηκε στην Ιθάκη, όπου βρισκόταν η οικογένειά του³. 3) Στα Κύθηρα ναυλοχούσαν, χωρίς να είναι σε θέση και να σαλπάρουν, τρία πλοία του στόλου του Κατσώνη. Οι δύο από τους τρεις καπετάνιους, οι Χριστόδουλος [Κομιτόπουλος] και Αναστάσιος Ντούρος, κρατούνταν από τους Βενετούς⁴.

1. Ο βενετός βάιλος στην Κωνσταντινούπολη πιεζόταν συνεχώς από την οθωμανική κυβέρνηση. Τελικά αναγκάστηκε να γράψει στον γενικό προβλεπτή Κέρκυρας και να επιτρέψει την παράδοση στους τούρκους των 14 από τους κρατουμένους: γεν. προβλεπτής προς δόγη, Κέρκυρα 17 Ιουλίου 1793 (Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 99). Οι 13 κρατούμενοι (ο Ντούρος είχε στο μεταξύ δραπετεύσει) παραδόθηκαν μετά τα μέσα Αυγούστου 1793 στον Μπεκίρ μπέη Σαλαχώρ αγά, που είχε εξουσιοδοτηθεί σχετικά από τον καπουδάν πασά: γεν. προβλεπτής προς δόγη, Ζάκυνθος, 2 και 17 Αυγ. 1793 (*ό.π.*). Την ίδια τύχη είχε και το πρωτοπαλλήκαρο του Κατσώνη και πατέρας του Οδυσσέα Ανδρούτσου, ο Ανδρούτσος Λιβανίτος, με άλλους δύο συντρόφους του (τον Πάνο Τζίρα και τον ιερωμένο Ιωσήφ Γκινάκα), οι οποίοι παραδόθηκαν στον πασά της Βοσνίας από τον γεν. προβλεπτή Δαλματίας και Αλβανίας: δεν παραδόθηκαν όμως ένας παξινός (ο Βαγγέλης Βελλανίτης) και δύο πρεβεζάνοι (ο Λάμπρος Τόλιας και ο ανεψιός του Γεώργης Αποστόλης): αναφορά γεν. προβλεπτή Δαλματίας και Αλβανίας προς τον δόγη, Ζάρα, 19 Σεπτ. 1793, στον Μέρτζιο, *ό.π.*, σ. 121.

2. Αναφορά του προβλεπτή και φρουράρχου Κυθήρων Αντ. Dandolo προς τον γεν. προβλεπτή, 16 Μαΐου 1792, στον Μέρτζιο, *ό.π.*, σ. 45-46.

3. Βλ. αναφορές γεν. προβλεπτή προς δόγη της 1 Ιουλ. 1792 (Μέρτζιος, *ό.π.*, σ. 52) και της 17 Ιουλ. 1792 (*ό.π.*, σ. 57-58).

4. Γεν. προβλεπτής προς δόγη, Ζάκυνθος, 8 Αυγ. 1792 (*ό.π.*, σ. 61).

4) Τη νύχτα της 12 Ιουλίου 1792 προσορμίστηκαν σε κάποιον απόμακρο κολπίσκο της Ιθάκης δύο από τα πλοία του Κατσώνη, και όλοι σχεδόν οι άνδρες τους σκορπίστηκαν στο νησί σε αναζήτηση τροφίμων και άλλων εφοδίων. Οι διαμαρτυρίες και οι απειλές του βενετού διοικητή του νησιού δεν τους πτόουσαν, καθώς δεν υπήρχε εκεί επαρκής βενετική δύναμη¹. Οι άνδρες του Κατσώνη βύθισαν κατόπι τα δύο πλοία και πολλοί έφυγαν από το νησί: απέμειναν περί τους 30 Σκλαβούνοι, που απαιτούσαν τους μισθούς τους από τη γυναίκα του Κατσώνη². 5) Οι βενετοί ειδοποιούσαν τον Κατσώνη και τους συντρόφους του για επικείμενη άφιξη γαλλικών πολεμικών. Επιθυμία των βενετικών αρχών ήταν να απαλλαγούν από αυτούς, χωρίς όμως να αναγκαστούν να χρησιμοποιήσουν βία³. 6) Πριν από τις αρχές Σεπτεμβρίου 1792 κατέπλευσε στην Πρέβεζα η βάρκα του ζακυνθινού Χαράλαμπου Βλασόπουλου, προερχόμενη από τα Κύθηρα, με 27 επιβάτες, επιζήσαντες από τη δύναμη του Κατσώνη. Ήταν πρεβεζάνοι και παργινοί. Επειδή ο βενετός προβλεπτής Πρέβεζας δεν τους επέτρεψε να αποβιβαστούν εκεί, κατευθύνθηκαν στην Πάργα⁴. 7) Πριν το τέλος του ίδιου μήνα συνελήφθησαν στην Ιθάκη η οικογένεια του Κατσώνη και 13 από τους συντρόφους του⁵. 8) Ο Κατσώνης αποβιβάστηκε, στις 6 Σεπτ. 1792, με 10 συντρόφους του κοντά στην Πάργα, στον Άγιο Ιω-

1. Διοικητής Ιθάκης Αναστ. Πήλικα προς γεν. προβλεπτή, 13 Ιουλ. 1792 (ό.π., σ. 67-68).

2. Ο ίδιος προς τον ίδιο, 20 Ιουλ. 1792 (ό.π., σ. 68-69).

3. Γεν. προβλεπτής προς δ/τή Ιθάκης, Ζάκυνθος, 2 Αυγ. 1792 (ό.π., σ. 69-71). Πρβλ. και τις βάσιμες υποθέσεις για τη στάση της Βενετίας απέναντι στον Κατσώνη, που διατυπώθηκαν από τον Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, «Νέαι έρευναι περί του Λάμπρου Κατσώνη και των οπαδών του. (Η απολογία του Λάμπρου Κατσώνη)», *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 15(1961) 98-99.

4. Έκτακτος προβλεπτής Λευκάδας Soranzo προς γεν. προβλεπτή, 3 Σεπτ. 1792 (Μέρτζιος, ό.π., σ. 73-74). Πρεβεζάνοι ήταν οι: Βασίλης Νέκας, Γιώργος Βόλας, Ανδρέας Σαμάκος, Νάσιος Μάρτυρας, Γιάννης Λύκος, Σπύρο Νικόλας, Πάνος Κατέρι, Πασαγιάννης, Κώστας Χίλης, Σπύρος Κατούλης, Γιάννης Δαούσης, Καραπάνος, Γιώργο Γιάννης και Αλέξης Καρέσης. Από την Πάργα οι: Μάρκος Σκαναούσης, Βασίλη Τσιγκάνος, Χρήστο Νότος, Γιώργο Θεωρις, Λάμπρος Παρίζο, Ρίζος Πάσχου, Χρήστος Πετάλης και Νάσιος Θεωρις.

5. Γεν. προβλεπτής προς δόγη, Ζάκυνθος, 21 Σεπτ. 1792 (ν.η.), στου Μέρτζιου, ό.π., σ. 78-80 και Μ. Τρενισαν προς γεν. προβλεπτή, Ζάκυνθος, 14 Σεπτ. 1792 (ν.η.), ό.π., σ. 81-82. Οι 13 συλληφθέντες ήταν οι: Μανώλης Σαμιώτης εκ Σάμου· Γεώργιος Σεβιέτο, Μωραΐτης· Κωνσταντίνος Ρώσος εκ Κριμαίας· Φραγκίσκος Αμίτσι εκ Κορσικής· Τζιρόλαμο Ρουφίни εκ Μιλάνου· Μιχαήλ Σκουάρα εκ Τεργέστης· Αναστάσιος Δημητρίου εξ Ύδρας· Σταμάτης Καραμανλής εκ Καισαρείας· Βασίλης Καμπαρόπουλος εκ Τριπολιτσάς· Γιάννης Πασχάλης εκ Μυκόνου· Γιάννης Σαλονικιός του ποτέ Νικολάου εκ Θεσσαλονίκης· Κωνσταντίνος Πόπωφ από το Μοναστήρι και καπετάν Νικόλα Μαυρομιχάλης του ποτέ Γιάννη, Μανιάτης.

άννη, και από κει κατευθύνθηκε στο γειτονικό χωριό Ράπεζα¹. 9) Ο γενικός προβλεπτής, με έγγραφό του της 31 Οκτ. 1792, δίδει τα ονόματα των συλληφθέντων στην Ιθάκη και μεταχθέντων στην Κέρκυρα².

Από όσα στοιχεία παραθέτει ο Μέρτζιος, φαίνεται ότι τα μόνα γνωστά ονόματα είναι τα 32 που δημοσιεύονται και εδώ, καθώς και άλλα 22 (14 πρεβεζάνων και 8 παργινών) από τους 27 πρεβεζάνους και παργινούς που έφτασαν στην Πάργα με το πλοιάριο του Βλασόπουλου (βλ. παραπάνω).

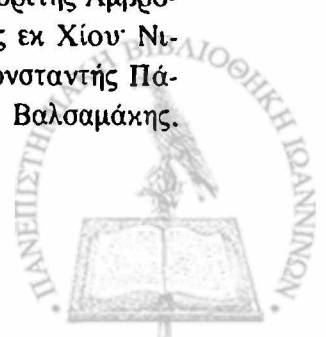
Ως προς τον τόπο καταγωγής, λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι από τους 54 συνολικά συντρόφους του Κατσώνη, των οποίων γνωρίζουμε το όνομα και τον τόπο καταγωγής, οι 30 (ποσοστό 55,60%) κατάγονταν από βενετοκρατούμενα μέρη (14 από την Πρέβεζα, 8 από την Πάργα, 5 από την Κεφαλονιά, 2 από τη Ζάκυνθο και 1 από την Κέρκυρα), άλλοι 7 (13%) από νησιά του Αιγαίου (2 από τη Μύκονο και ανά ένας από τη Νάξο, τη Σάμο, τις Σπέτσες, την Ύδρα και τη Χίο), 3 (5,6%) από την Κρήτη, άλλοι 5 (9,26%) από άλλα τουρκοκρατούμενα μέρη (2 από τον Μοριά και ανά ένας από την Θεσσαλονίκη, τη Μάνη και την Καισάρεια)· οι υπόλοιποι 8 κατάγονταν από λιμάνια των δαλματικών ακτών (οι 5) και από την Ιταλία (οι 3).

Όλοι αυτοί είχαν κάτι κοινό: ήταν ναυτικοί ή, τουλάχιστο, κατάγονταν από παραθαλάσσιες περιοχές (εκτός από τον μιλανέζο), και επομένως ανήκαν στα πληρώματα του στολίσκου του Κατσώνη. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία κατάγονταν από βενετοκρατούμενες περιοχές. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί και από τη γνωστή φιλορωσική ή αντιτουρκική πολιτική της Βενετίας, καλυμμένης βέβαια λόγω των περιστάσεων, καθώς και από τις αυξημένες εγγυήσεις ατιμωρησίας στην περίπτωση που θα συλλαμβάνονταν.

Ένα τελευταίο ερώτημα μπορεί να διατυπωθεί σχετικά με τα κίνητρα των συντρόφων του Κατσώνη. Σίγουρα, κάτι που θα ένωνε όλους αυτούς τους ανθρώπους θα ήταν το υλικό κέρδος, από τους μισθούς ή από τις λείες. Ίσως, ακόμη, τους συνέχε η αγάπη για την περιπέτεια και τον κίνδυνο ή, πάλι, η αφοσίωση προς την ομόδοξη Ρωσία. Κίνητρό τους θα μπορούσε επίσης να είναι το μίσος για τον κατακτητή, η επιθυμία για εκδίκηση ή ο πόθος για λευτεριά. Πόσο ο καθένας από τους παραπάνω λόγους συνέβαλε στην απόφασή

1. Αναφορά δ/τή Πάργας προς γεν. προβλεπτή, 10 Σεπτ. 1792 (ν.η.), στον Μέρτζιο, ό.π., σ. 86-87.

2. Βλ. ό.π., σ. 89. Αυτοί ήσαν οι: Νικόλα Ζάχος, ναύτης εκ Κρήτης· Αρχιμανδρίτης Αμβρόσιος Θαλασσινός, εκ Κρήτης, εφημέριος του στολίσκου· Κουτσολούκας, ναύτης εκ Χίου· Νικόλα Σκαφιδάς, εκ Μυκόνου· Καπιτάν Αναστάσιος Ντούρος από Σπέτσας· Κωνσταντής Πάνου εκ Ζακύνθου· καπιτάν Χριστόδουλος Κομιτόπουλος και Σωτήριος Βαλοσαμάκης, Κεφαλλήνες· και Κωνσταντής Μοσχόπουλος, ναύτης, Κεφαλήν.

τους να πολεμήσουν στο πλευρό του Κατσώνη, θα ήταν μάταιο να ρωτήσει κανείς τα στοιχεία που διαθέτουμε για τον καθένα δεν μας επιτρέπουν να δώσουμε κάποια απάντηση. Αν το επιχειρούσαμε, θα εκφράζαμε προσωπικές απόψεις και επιθυμίες. Για τον πρωταγωνιστή των γεγονότων, τον Λάμπρο Κατσώνη, έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς υποθέσεις και εξαχθεί συμπεράσματα¹. Για τους συντρόφους του θα ήταν δύσκολο, καθώς τα φώτα της Ιστορίας δεν έπεσαν πάνω τους. Όποιο κίνητρο κι αν είχαν, ωστόσο, οι σύντροφοι του Κατσώνη, οι λίγοι που γνωρίσαμε ή γνωρίζαμε και οι πολλοί άγνωστοι, έδωσαν το μόχθο και το αίμα τους γι' αυτό που πίστευαν ή επιδίωκαν.

1. Βλ. π.χ. την ογκώδη πραγματεία του Ηλία Παναγ. Γεωργίου, *Ο θαλασσομάχος Λάμπρος Κατσώνης*, Αθήνα, 1971.

RÉSUMÉ

QUELQUES INFORMATIONS SUR DES COMPAGNONS DE L. KATSONIS APRÈS LA BATAILLE DE PORTO-QUAGLIO

par

Georges A. Siorokas

On publie ici deux documents conservés à Archivio di Stato de Venise, qui nous informent sur quelques compagnons de Lambros Katsonis (d'origine grecque, commandant d'une escadron russe pendant la guerre russo-turque de 1787-1792). Plus précisément, il s'agit de 32 marins, qui avaient été arrêtés par les autorités vénitiennes des îles Ioniennes. En basant sur ces documents et d'autres publiés par C. Mertzios (1959), on exprime ici des suppositions sur l'attitude de Venise, et sur l'origine et les motifs des compagnons de Katsonis.

Université de Ioannina
Département d' Histoire

